

© 2015 Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü

Bu eserin tüm yayın hakları, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne aittir. Yayıncının yazılı izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim ve hukuk açısından sorumluluğu yazarlarına aittir.

Erzurümlü İlahiler “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri”

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI NO : 1083
ISBN NO : 978-975-442-698-4

Editör Prof.Dr. Cengiz GÜNDOĞDU

Hazırlayanlar Prof.Dr. Ahmet Hakkı Turabi
Yrd.Doç.Dr. Erhan Özden

Nota Yazımı Dr. Başak HARMANCI
Yrd.Doç.Dr. Erhan ÖZDEN

Kapak & Dizayn Muhammet S.KARACA

Rana Medya 442/2358113
Vaniefendi İş Merkezi Kat.3 No.28 Erzurum

İÇİNDEKİLER

Sunuş (Hikmet Koçak - Atatürk Üniversitesi Rektörü)	4
Önsöz	6
1. Bölüm Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Hayatı, Eserleri ve Sanatı	7
Giriş	8
I. İbrahim Hakkı Hazretleri'nin Hayatı	8
II. İlmi ve Edebi Şahsiyeti	10
III. Eserleri	12
Divan	14
Marifetname	15
IV. Sanat ve Müsiki Yönü	15
Bestelenmiş Eserleri	19
İbrahim Hakkı'ya Nisbet Edilen Besteler	20
Sonsöz	20
Kaynakça	21
Bestelere Ait Alfabetik Fihrist	23
2. Bölüm İbrahim Hakkı Hazretleri'nin Bestelenen Şiirleri	25
3. Bölüm Eserlerin Notaları	61

Erzurümlü İlahiler “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri”

Erzurümlü İlahiler “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri”

Erzurümlü İlahiler “Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri”

SUNUŞ

Bilim de sanat da şehirde üretilir. Şehir, farklılıkları içinde bulundurur; farklı bakış, farklı duyuş, farklı inanış ve farklı kavrayış... Şehir, bu farklılıklarla kültürünü inşa eder. Bilim ve sanat bu kültürel ortamda gelişme zemini bulur. Erzurum, kendine has kültürel dokusuyla tarih boyunca bilim ve sanatın ürettiği şehirlerden birisi olmuş, yetiştirdiği bilim ve sanat insanlarının ürettiği değerlerle; şehirle, tarihle ve toplumla barışık, bilimin ve aklın aydınlığında nice vatan evladını yetiştirmiştir.

Kimi şehirlerin ismi anıldığında tarihi mekânlarından, tabii güzelliklerinden, kültürel dokusundan çok, o şehre ilim ve irfan birikimleriyle ses ve mana katmış abide şahsiyetleri hatırlanırlar. İbrahim Hakkı Hazretleri de, ilim ve irfanıyla doğduğu şehre mana katan abide şahsiyetlerden biridir.

İstanbul'dan bilimi, Tillo'dan hikmet ve irfanı alarak Erzurum'da sevgi, birlik ve kardeşliği aşkla mayalayan İbrahim Hakkı Hazretleri, birçok vasfı kendinde birleştiren bir ilim ve irfan deryası; bilim araştırmacısı, âlim, mutasavvıf, şair, ahlakîyatçı, sosyolog, psikolog ve muallimdir.

İbrahim Hakkı Hazretleri, bir taraftan ilim ve irfanı diğer taraftan bunların tabii neticesi olan toplumsal kardeşliği çevresine aşılamış biri olması hasebiyle, onun düşünce sistematğinde yer alan inanç esaslarının ve davranış biçimlerinin belli periyotlarda kitlelere aktarılmasının sosyal birliklilik ve kardeşliğin tesisinde son derece fonksiyonel olacağı bir gerçektir.

Üniversitemiz, İbrahim Hakkı Hazretleri'nin düşünce ve eserlerini yeniden bilim dünyasının dikkatlerine sunmayı, şehrimizin yetiştirdiği bu önemli değeri yeni kuşaklara tanıtmayı bir görev olarak kabul ettiği için 16-18 Kasım 2011 tarihlerinde "Bütün Yönleriyle Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri Sempozyumu"nu düzenlemiş ve bu Sempozyumda sunulan bildirileri yayımlamıştır.

Yine Sempozyum vesilesiyle "*Erzurumlu İbrahim Hakkı, Eserlerinden Seçmeler*", "*Marifetnâme'den Türkçe Beyitler ve Öğütler*" ile Tefviznâme adlı eserler bastırılarak Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri ile ilgili literatüre katkı sağlanmıştır. İbrahim Hakkı Hazretleri'nin bestelenmiş ilahilerinden oluşan bu eserle söz konusu yayınlar taçlandırılmıştır.

İbrahim Hakkı Hazretleri'nin düşünce dünyası ve mirasının yeni nesillere tanıtılması adına önemli bir adım olan bu güzel çalışmayı hazırlayan Prof.Dr. A. Hakkı Turabi ve Yrd.Doç.Dr. Erhan Özden'i tebrik ediyor, eserini hazırlanmasında katkıda bulunan herkese şükranlarımı sunuyorum.

Prof.Dr. Hikmet KOÇAK
Atatürk Üniversitesi Rektörü

ÖNSÖZ

Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri, dini ilimler, fen bilimleri, tasavvuf, psikoloji ve sosyoloji alanlarında kaleme aldığı eserler yanında sanat ve edebiyata karşı da özel ilgi duymuş, gönül dünyasının kapılarını yazdığı şiirlerle aralamıştır. Yaşamı boyunca müzik ile yakından ilgilenmiştir.

İbrahim Hakkı Hazretleri'nin şiirlerinden ilâhi ve şarkı formunda bestelenmiş altmışa yakın eser bilinmektedir. Bu eserleri besteleyenler arasında başta Hammâmîzâde İsmail Dede Efendi, Zekâî Dede, Zekâizâde Ahmet Irsoy, Alâeddin Yavaşca ve Bekir Sıdkı Sezgin olmak üzere çok değerli bestekârlar bulunmaktadır. Bestelenen güfteleri arasında Tefvîznâme'nin yirmi civarında bestesi tespit edilmiştir.

İbrahim Hakkı Hazretleri'nin, başta "Mevlâ görelim neyler/ Neylerse güzel eyler" nakaratlı *Tefvîznâmesi* olmak üzere "Can illerinden gelmişem fânî mekânı neylerem" ve "Cân u dilde hâne kıldın âkıbet" gibi şiirleri, bu gün bile sevilerek okunmakta ve dinlenmektedir.

İbrahim Hakkı Hazretleri'nin ilâhi ve şarkılarına ait çok çeşitli notalar yazılmıştır. Notaya alınan eserlerden bazıları TRT repertuarına girmekle beraber bazıları sadece mahallî olarak çalınıp söylenmektedir. Bu bestelerin içinde icra ve yorum farklılığı gibi nedenlerden ötürü başka bir eser gibi notaya alınmış olan ilahiler de bulunmaktadır. Mesela Şikârizâde Ahmet Efendi'nin acem makâmında bestelemiş olduğu "*Hak şerleri hayreyle*" adlı ilâhi bazı notalarda beyatî bazılarında ise nevrûz makâmında karşımıza çıkmaktadır. Bu hatalar kimi zaman yanlış icrâ ve yorumlar, kimi zaman da notayı yazan kişinin yetersizliğinden kaynaklanmıştır.

Yazılan notalar arasında birlik sağlamak ve İbrahim Hakkı Hazretleri'nin bestelenmiş eserlerini tek bir kaynaktan toplamak arzusuyla hazırlanmış olan bu eser, ondan alınan ilham ve muhabbete vefanın tezahürü olmuştur. Bestelerin toplanmasında ulaşabildiğimiz bestekârlarımızın yanı sıra ulaşamadığımız ve dolayısıyla tespit edemediğimiz eserlerin olduğunu da tahmin ediyoruz.

Bu eseri hazırlarken notalar konusunda yardımlarını esirgemeyen bestekârlarımıza, notaların tespitinde kullandığımız Türk Müziği Notam Programı'nı hizmetimize sunan Sayın Aytâç Erge'n'e, özellikle eserin yayımlanması hususunda önyak olan Atatürk Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Hikmet Koçak Beyefendiye, Atatürk Üniversitesi Genel Sekreteri Doç.Dr. Mustafa Arık'a, metni yeniden gözden geçirerek ilâvelerde bulunan ve edit eden Prof.Dr. Cengiz Gündoğdu ile emeği geçen herkese teşekkür eder, bu mütevazı çalışmamızın müzik dünyamız ve kültürümüze katkı sağlamasını temenni ederiz.

Prof.Dr. Ahmet Hakkı TURABİ
Yrd.Doç.Dr. Erhan ÖZDEN

1. Bölüm

ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI'NIN HAYATI, ESERLERİ VE SANATI